

Diskusia k legislatívnej úprave dobrovoľníctva

V polovici júna 2008 sa v Košiciach, Banskej Bystrici a Bratislave uskutočnili diskusné stretnutia s dobrovoľníckymi organizáciami, ktoré spoluorganizovali PDCS v spolupráci s 1. slovenským neziskovým servisným centrom a združením C.A.R.D.O. Hlavné okruhy diskusie sa týkali konkrétnych situácií, v ktorých dobrovoľnícke organizácie narážajú na problémy pri práci s dobrovoľníkmi a v ktorých túto prácu komplikuje súčasná právna úprava, ako aj okruhov, pri ktorých by právna úprava v budúcnosti mohla pomôcť pri fungovaní dobrovoľníckych organizácií.

Zhrnutie diskutovaných problémov: Prípadná právna úprava dobrovoľníctva by mala vytvárať skôr všeobecnejší právny rámec a podmienky pre rozvoj dobrovoľníctva ako mať ambíciu presne definovať dobrovoľnícku činnosť a pokryť všetky oblasti, v ktorých ju možno vykonávať, príp. ďalšie podrobnosti. Cieľom je nielen poskytnúť dobrovoľníctvu zviditeľnenie a uznanie zo strany spoločnosti, ale hlavne neobmedziť všetky formy dobrovoľníctva, ktoré je veľmi rôznorodé.

Definícia statusu dobrovoľníka a dobrovoľníckej činnosti

Definícia statusu dobrovoľníka a dobrovoľníckej činnosti

Pre uznanie dobrovoľníckej práce a dobrovoľníka v spoločnosti je nevyhnutná definícia jeho statusu a charakteristik vrátane definície, čo je to dobrovoľnícka činnosť. Dôležité je definovať aj rôzne typy dobrovoľníkov. Neziskový sektor by sa nemal spájať len s neplatenou dobrovoľníckou prácou, ale mali by v ňom mať priestor aj dobre zaplatení odborníci a profesionáli.

Vzájomne prospešné verzus verejnoprospešné dobrovoľnícke aktivity

Je v tom nejaký rozdiel? Je pri nich potrebná nejaká iná zmluva? Majú byť niektoré z týchto aktivít zvýhodňované oproti druhým?

Verejnoprospešná dobrovoľnícka činnosť vo verejnom záujme by pravdepodobne mala byť nejakým spôsobom zvýhodnená, už len preto, aby sa jej právnou úpravou priznala istá dôležitosť v spoločnos-

ti. Rôzna dôležitosť dobrovoľníctva sa prejavuje aj pri činnostiach, keď „ide o život“ (verejný záujem) a naopak, keď „nejde o život“.

Dobrovoľník verzus člen organizácie
Kedy je človek pracujúci pre organizáciu jej členom a kedy dobrovoľníkom? Môžu dobrovoľnícku činnosť vykonávať iba členovia organizácie alebo aj niekto iný bez členského vzťahu?

Niektoré organizácie striktno rozlišujú postavenie, práva a povinnosti vlastných členov a dobrovoľníkov, ktorí pre organizáciu pracujú (napr. Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska). Iné považujú za dobrovoľnícku činnosť prácu svojich členov a všetky aspekty s tým súvisiace (napr. zmluva, poistenie,

preplácanie nákladov a pod.) majú upravené vnútornými smernicami (napr. Dobrovoľná požiarna ochrana SR, Slovenský Červený kríž). Je potrebné vyjasniť tieto vzťahy a umožniť dobrovoľníctvo aj bez podmieňovania členstvom v organizácii.

Vyčíslenie prínosu dobrovoľníckej práce

Dobrovoľnícka práca by mala byť oceňovaná.

Akreditácia

Povinná akreditácia dobrovoľníckych organizácií, hoci by mohla priniesť automatickú podporu zo strany štátu, nie je žiaduca, pretože



V sobotu 21. júna 2008 sa v Blatnom/okres Senec/konal Veľký futbalový turnaj a-ha cup. Tento deň bol tiež Veľkým letným stretnutím všetkých členov Nezábudky – občianskeho združenia na pomoc rodinám so zdravotne postihnutými deťmi z Turne.

by mohla znamenať politické zneužívanie a diskrimináciu. Zároveň by asi nepokryla všetky formy dobrovoľníctva (pozri príklad ČR).

Register dobrovoľníkov

Mali by organizácie viesť nejaký register dobrovoľníkov? Mali by vydávať dobrovoľníkom nejaké evidenčné karty?

Dobrovoľnícka zmluva

Existencia dobrovoľníckej zmluvy

Môže byť dobrovoľnícky vzťah k organizácii a jej klientom aj bez zmluvy? Aké sú jej možnosti, čo by mala upravovať?

Dobrovoľnícka zmluva by nemala byť prílišným byrokratickým záväzkom, už dnes totiž hlavne mládežnícki dobrovoľníci pociťujú k takémuto záväzku odpor a radšej sa k ničomu neviažu.

Dlhodobý verzus krátkodobý vzťah s dobrovoľníkom

(Písomná) dohoda s dobrovoľníkom (dobrovoľnícka zmluva) by sa mala uzatvárať v prípade, ak dobrovoľník pracuje pre organizáciu dlhodo- bo, ak pracuje priamo s klientmi organizácie a ak pre svoju prácu potrebuje nejaké poistenie. Zmluva s dobrovoľníkom by nemala byť povinná, ak ide o jednorazové či krátkodobé dobrovoľníctvo a ak dobrovoľník neprichádza do priameho styku s klientom (pracuje len pre organizáciu, napríklad na projekte, aktivitách alebo v kancelárii).

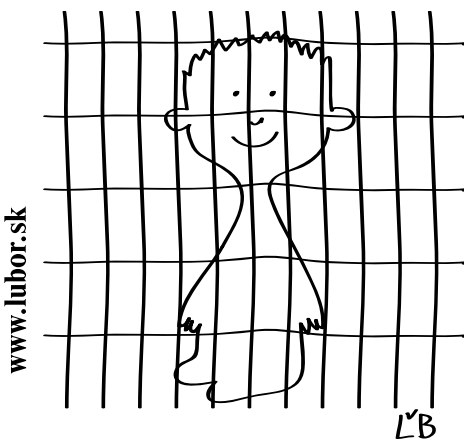
Nepomenovaná zmluva, príkazná zmluva

Niektoré organizácie (napr. Centrum dobrovoľníctva v Banskej Bystrici) v súčasnosti uzatvárajú s dobrovoľníkmi tzv. nepomenovanú zmluvu podľa § 51 Občianskeho zákonníka, ktorá upravuje poistenie zodpovednosti za škodu pre organizáciu spôsobenú aj dobrovoľníkmi a aj úrazové poistenie dobrovoľníkov. Vynára sa otázka, či sa dobrovoľnícka činnosť v súčasnosti nemôže riadiť aj podľa tzv. príkaznej zmluvy.

Vyžiadanie zmluvy dobrovoľníkom

Dobrovoľník by mal mať právo požadovať od organizácie uzatvorenie dobrovoľníckej zmluvy.

Vzťah s dobrovoľníkom verzus iné právne vzťahy



V BEZPEČÍ SME KEĎ SME SAMI ZA PLOTMI A ZA MREŽAMI

Dobrovoľnícky vzťah verzus pracovný vzťah

Rozdiel medzi dobrovoľníckym a pracovným vzťahom by sa mal vyjasniť. Niektoré úrady práce sa vyhrážajú, že v prípade, že nájdú na pracovisku niekoho, kto nemá s organizáciou uzavretú pracovnú zmluvu, budú to považovať za čier- nu prácu. Podobne niektoré úrady práce požadujú na zapojenie MVO do aktívnych prác čestné vyhlásenie, že MVO „nevytvára zisk“, hoci ako chránená dielňa na vyplácanie miezd musí vytvárať zisk.

Dobrovoľníctvo by sa malo uznať za rovnocenné s pracovným vzťahom. Zároveň by sa malo uznať za formu celoživotného vzdelávania, príležitosť osobnostného rastu. Dobrovoľníci by mohli od organizácií dostávať oficiálne odporúčanie, ktoré by im mohlo slúžiť pri kariérnom rozvoji.

Nezamestnaný, resp. mamička na materskej dovolenke ako dobrovoľník

Môže nezamestnaný človek vykonávať dobrovoľnícku činnosť? Ak áno, za akých okolností, aby sa to nepovažovalo za vyhýbanie sa aktív- nemu hľadaniu práce? Ako sa bude

posudzovať dobrovoľnícka činnosť dobrovoľne nezamestnaných? Môže byť žena na materskej dovolenke dobrovoľníčkou?

Ukazuje sa, že pre socializáciu a získavanie pracovných a osobných zručností počas obdobia nezamestnanosti a materskej dovolenky je dôležité umožniť vykonávanie dobrovoľníckej činnosti (napr. mamičky pre materské centrá) tak, aby to neohrozilo poskytovanie finančných dávok pre tieto osoby zo strany štátu.

Firemní dobrovoľníci

Ako posudzovať pracovníkov, ktorým zamestnávateľ nariadi „dobrovoľnícku“ prácu v prospech komunity v rámci spoločenskej zodpovednosti firmy, ktorú im preplatí v mzde? Môžno to posudzovať za dobrovoľníctvo alebo za firemné darcovstvo času svojich zamestnancov?

Pravdepodobne by bolo dobré definovať, čo je to firemné dobrovoľníctvo, resp. ako ho nazývať a či sa má vykonávať v rámci pracovného času zamestnancov alebo mimo neho. Niektoré firmy si to upravujú v kódexoch zodpovedného podnikania.

Vzťah zamestnávateľa k zamestnancovi ako dobrovoľníkovi

Mal by zamestnávateľ uvoľniť zamestnanca na vykonávanie dobrovoľníckej činnosti (napr. v prípade humanitárnej katastrofy), prípadne na nevyhnutné školenia k výkonu činnosti?

V súčasnosti sú zamestnanci vykonávajúci dobrovoľnícku činnosť často nútení čerpať dovolenku, ak sa chcú venovať zachraňovaniu v prípade katastrof, alebo musia napríklad absolvovať nevyhnutné školenia na vykonávanie funkcie dobrovoľného hasiča. Zamestnávateľa nezohľadňujú ani uvoľňovanie zamestnancov pri dobrovoľnom darovaní krvi, hoci sú tak povinní urobiť zo zákona. Právna úprava by mala povzbudiť zamestnávateľov k podpore dobrovoľníctva zamestnancov.

Ekonomické aspekty týkajúce sa statusu dobrovoľníka

Odmena dobrovoľníkov

Mali by mať dobrovoľníci nárok na nejakú odmenu? Ak áno, za čo? Alebo sa ich práca vykonáva vždy len bezodplatne? Nemôže im dobrovoľnícka organizácia vyplatiť ani symbolickú odmenu v prípade, že jej „zostali“ voľné prostriedky? Ako by sa to posudzovalo z hľadiska vyplácania mzdy?

Udeľovanie (nielen finančnej) odmeny dobrovoľníkom sa javí ako zásadná otázka (vzťah k minimálnej mzde). Možno by sa malo riešiť aj prípadné jednorazové odmeňovanie dobrovoľníkov (v prípade „voľných“ prostriedkov) ako prejav vďačnosti za ich prácu. Dnes je to dôležité najmä pri študentoch-dobrovoľníkoch, ktorí nezarábajú a zároveň ako dobrovoľníci vykonávajú neplatenú prácu, navyše organizácia im nemôže preplatiť náklady, a tak sú nútení hradiť si vzniknuté náklady. Zaujímavým spôsobom odmeny dobrovoľníkov môže byť tzv. časová banka – za dobrovoľnícky odpracovaný čas má dobrovoľník nárok na rovnaký čas „kompenzácie“ alebo výhody zo strany organizácie alebo jej členov (podpora, služby a pod.).

Náhrada nákladov dobrovoľníkov

Preplácanie cestovných nákladov je dnes možné iba pre zamestnancov. Nateraz nie je možné preplácať použitie vlastného motorového vozidla. Je dôležité zohľadňovať rozdielnu úroveň nákladov doma a v zahraničí (resp. v rôznych krajinách).

Zdravotné a úrazové poistenie, sociálne zabezpečenie

Kto by mal hradiť poisťné pre dobrovoľníkov (organizácia, štát alebo príjemca dobrovoľníckych služieb)? Je nevyhnutné riešiť celú škálu poistení dobrovoľníka pri jeho činnosti (všeobecná zodpovednosť voči klientom/organizácii, hmotná zodpovednosť za spôsobenú škodu, úrazové, zdravotné poistenie, sociálne zabezpečenie a iné), a to nielen počas výkonu (dlhodobej) dobrovoľníckej činnosti doma, ale aj pri vysielaní dobrovoľníka do zahraničia. Malo by sa predísť tomu, aby dlhodobí dobrovoľníci museli byť dobrovoľne nezamestnaní a zároveň si

museli platiť odvody. Takisto je dôležitá otázka poistenia dobrovoľníka v situácii, keď je nevyhnutné jeho okamžité nasadenie (napr. katastrofy, pohromy) a nie je čas na „papierovačky“.

Dobrovoľníctvo v zahraničí, dobrovoľnícka činnosť cudzincov na Slovensku

Zahranční dobrovoľníci na Slovensku
Aký štatút z hľadiska pôsobenia na Slovensku by mal mať dobrovoľník zo zahraničia? V akom vízovom režime a právnom postavení by mali pôsobiť hlavne dobrovoľníci mimo EÚ (turisti, študenti, utečenci, neidentifikovaní a pod.)?

Sociálne zabezpečenie počas pobytu dobrovoľníka v zahraničí
Pri dlhodobom pobyte dobrovoľníka v zahraničí by mala existovať možnosť (nie povinnosť) prispievať na sociálne zabezpečenie dobrovoľníka, aby sa mu tento čas vykonávania dobrovoľníckej práce v zahraničí mohol zarátať do dôchodku. Otázne je, kto by mal pokrývať tieto náklady na sociálne či iné zabezpečenie (organizácia, štát, dobrovoľník?). Ak by bolo stanovené, že je to povinnosť dobrovoľníckej organizácie, pre mnohé by to bolo likvidačné, lebo takými zdrojmi nedisponujú.

Práva a povinnosti dobrovoľníkov
Dobrovoľnícky záväzok

Ako podchytiť záväzok, ku ktorému sa zaviazal dobrovoľník (napr. keď sa zaviazal k realizácii projektu a potom ho nedokončí alebo zo zdravotných či iných dôvodov nepríde)? Mala by byť za nedodržanie takejto záväzku nejaká sankcia? Má sa to definovať vo vnútorných pravidlách organizácie či zákonom? Je to čisto morálny záväzok, ktorého dodržiavanie sa dá podporiť dobrým výberom dobrovoľníkov? Záväzok dobrovoľníka vykonávať dobrovoľnícku činnosť môže byť jednak formálny a jednak neformálny, v morálnej rovine. Je vhodné upraviť, kedy je aký záväzok primeranejší a ako sledovať jeho naplnenie. Dôležité sú aj záväzky dobrovoľníckej organizácie voči

dobrovoľníkom, ktoré môžu byť napríklad aj vo forme etického kódexu.

Ochrana osobných dát, mlčanlivosť o zistených skutočnostiach

Dobrovoľník by mal mať povinnosť ochraňovať osobné údaje a udržiavať mlčanlivosť o zistených skutočnostiach, ktoré môžu byť chúlolistivé pre dobrovoľnícku organizáciu alebo jej klientov (napr. pri sociálnej a zdravotnej starostlivosti).

Dobrovoľníci v prevádzke s hygienickými podmienkami

Dobrovoľníci v niektorých prevádzkach s požiadavkami na dodržiavanie hygienických noriem musia byť na zozname dobrovoľníkov organizácie (pre účely kontroly zo strany úradov).

Právna bezúhonnosť dobrovoľníka pri práci s deťmi a mládežou

Vyžadovať pri práci s mládežou od dobrovoľníkov potvrdenie právnej bezúhonnosti?

Problematická súčasná, resp. práve schvaľovaná legislatíva ovplyvňujúca prácu s dobrovoľníkmi:

- Zákon o službách zamestnanosti – „nútené“ dobrovoľnícke (aktivačné) práce, za ktoré sa navyše platí, deformujú vnímanie významu dobrovoľníctva a devalvujú postavenie dobrovoľníka (je ním vlastne nezamestnaný s aktivačným príspevkom)
- Zákon o podpore práce s mládežou – dobrovoľníctvo sa definuje v duchu Európskej dobrovoľníckej služby, vytvára povinnosť pre organizáciu platiť odvody za dobrovoľníkov, členovia organizácie sú vylúčení z dobrovoľníckej činnosti
- Zákonník práce
- Povinnosť platiť zdravotné poistenie, keď je človek na dobrovoľníckych aktivitách v zahraničí
- Zákon o ochrane osobných údajov – manažovanie informácií dobrovoľníkmi
- Zákon o účtovníctve – účtovanie preplácania cestovných náhrad aj pri použití súkromného osobného vozidla

– e –